

Novembrikuised tormid ei halastanud isegi põliste pargipuudele.

Ain Protsin

Talv ja kevad mardikuus

Mõnel aastal tundub naljakas, et rahvakalender nimetab novembrit talvekuuks. Tänavu õigustas selline nimi end kuu pooltel päevadel, kui õhk oli külm ja maa valge.

Ain Kallis, klimatoloog

Kui lumi ja õhutemperatuur ei oleks novembri keskel langema hakanud, oleks jäänud mardikuust mulje kui leigest sügisest, sest esimesel kümme-päevakul oli Tartumaal sooja üle kahe kraadi keskmisest enam (4,8°C). 1. novembril mõõdeti maksimaalseks õhutemperatuuriks Tartus isegi 10,5 kraadi, rannikul enamgi.

Möödunud aasta erakordselt külmal talvekuul tuli lumi maha päev varem kui tänavu ning kattis esmalt Kirde-Eesti 20 cm paksuse valge vaibaga. Nüüd algas sadu 14. novembril ja järgmiseks hommikuks oli Tartumaal vaid 3–4 sentimeetrit lund, kümnekonna päevaga kerkis kiht kolmekordseks.

Tänavu olid lumega rohkem õnnistatud kõrgustikud, mõnel

pool oli maas vaid valge kirme. Selline ilus talvemaastik püsis ainult 13 päeva. Külma oli neil päevil, öieti õil –10 kuni –12 kraadi, Mustvees langes kraadiklaasi näit isegi –20 lähedale.

27. novembril keeras järsku sulale ja kogu valge ilu oli kadunud kui nõiaväel. Järgmisel päeval siras lausa kevadine päike, ojad vulisesid.

Kuigi lund, lõrtsi ja vihma sadas paarikümne päeva jooksul, tuli kokku sademeid vaid 28 mm, s.o pool normist. Kõige kuivem oli Hiiumaa (20 mm), kõige märjem aga Jõhvi ja Põlva kandis (40–42 mm).

Mart soe, Kadri külm

Hiiumaa oli möödunud kuul ka Eesti kõige soojem paik kuu keskmise õhutemperatuuriga 4,6°C. Tartus ja Valgas oli keskmiselt 1,1, Narvas vaid 0,5 kraadi sooja. Kogu Eesti kuu keskmiseks õhusoojuseks arvutas meteoroloogia ja hüdroloogia instituut 1,9°C, mis on ligi kraad normist enam.

Möödunud aastal külmetsid nii Kadri kui Mart, tänavu oli aga mardipäev soe ja kadri-

päev külmavõitu. Seega peaksid jõulud tulema soojad, kui uskuda vanarahva tarkust.

Õöl vastu 18. novembrit, kui oodati leoniide, püsis taevas enamasti pilves.

Ilmaga ei vedanud ka sada aastat tagasi. Postimees soovitas siis lugejail «iseäralikku rohkemust Läänemaal 15. novembril vaadata. Huvilised olid pettunud: taevas oli pilves, «tähesadu jäi teiseks korraks».

Veel vähem kui leoniidinägi-jaid oli tänavu neid, kel õnnes-tus Läänemaal 15. novembril vaadelda tundmatuid lenda-vaid objekte. Rohkem oli päev varem tunnistajaid sellel, kuidas vanapagan naist peksis – nii vähemalt kommenteerisid virmalisi vanad inglased.

Tormiline finaali

Oktoobris-novembris saavad saared sageli tormide käes materdada. 13. ja 14. novembril oli tuule kiirus merel 25 m/s. Kuu eelviimase päeva õhtul tõusis aga marutuul, mis tõi küünlavalguse kümnetesse tuhandetesse kodudesse.

Et Kihnu ilmajaam mõõtis tuule puhanguiks üle 32 meetri sekundis, oli seal tegemist juba orkaaniga.

Kui liidame Kihnus möllanud tuulele 16 m/s otsa, saame aimu rajust, mis tabas naaber-saart Ruhnut 1969. aasta oktoobris. Sellised tuuled puhuvad Atlandil teise kategooria orkaanides.

SAJA AASTA EEST

1899. aasta talvekuu oli tänavusest pehmem. Kuu keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati 2,1°C, sademaid tuli 21 päeval kokku 38 mm. Ajuti oli lund päris paksult, sest Postimehe sõnumite järgi sai 10. novembril Tallinnas saaniga sõita ja alates 24. novembrist oli Tartumaal ilus reetee.

Ka sada aastat tagasi oli november tormine: lained uhtusid Pärnus ära kaldatammi, Soome lahes jooksis karle soomuslaev Admiral Apraksin.